

veckého vývoje v luterství, jímž je zahájeno poreformační období t. zv. protestantské orthodoxie, neznamenal vítězství extrémních flaciůvů — Flacius sám zemřel r. 1575 izolován — přece však byl jím zamítnut filipismus a ovšem kalvinismus.

Bratři velmi těžce nesli vítězství směru rozhodně luterského. Žili po desítky let v naději, že se evropský protestantismus přece jen nerozejde. Tu mohli mít místo ve společenství evangelických církví jako jedna z nich, se svou blízkostí k nim i se svou odlišností, ať šlo o luterství či o kalvinismus. Nyní se oba hlavní směry rozešly tak nesmiřitelně, že se zejména luterským ztratilo pochopení pro společnou půdu obou protestantských vyznání, jako by se luterští lišili od kalvinistů více než od římských katolíků. I Bratři musili dříve nebo později volit, kterým směrem se dají. Již Augsburská confessio a reformatae ecclesiae jsou roztrženy. K některým vždy se přihlásiti musíme. Neutrales in dissidiis pessime tractantur [Neutrálové dopadají v rozepřích nejhůře], uvažoval B. Eneáš r. 1577.

Bratři se vlastně již přihlásili. Povíme hned, jak mnoho měli společného s kalvinismem, kdežto na straně vysloveně luterské jim bylo zejména učení o ubikvitě od počátku cizí. Další osobní styky s kalvinisty usnadnili Bratrům filipisté. K nim přece náležel Dr Crato, jenž je uvedl již r. 1573 v písemný styk s hlavním městem falckého kurfiřta Heidelbergem jako se střediskem německého kalvinismu. Z Polska tam docházeli bratrští studenti již dříve. Stejně k heidelbergským profesorům i k Bezovi do Ženevy připravoval bratrským studentům cestu filipista francouzského rodu Hubert Languet, jenž stál ve službách saského kurfiřta jako jeho vyslanec u císařského dvora. Tam nyní posílali Bratři svůj dorost, když se jim uzavřel Vitemberk, obsazený po r. 1574 vyslovenými luterány, i Královec, stejně orientovaný na závěr bojů o Osiandra, i Tübinky. V Heidelbergu vládla také lepší kázeň než ve Vitemberku. Když se nástupce Fridricha III. Ludvík [1576—1583] obrátil k luterství, zřídil jeho bratr falckrabí Jan Kazimír, kalvinista, náhradní akademii v Neustadtu a. d. Hardt [Casimirianum]. Na těchto západoněmeckých školách a ve Švýcarech studovali nyní i synové bratrských pánů.

Šlechta česká a moravská pokládala v této době za součást vzdělání svých synů dlouhé, i několikaleté cesty do ciziny v doprovodu vychovatelů, zpravidla bohoslovců. Tito pocházeli z chudších rodin šlechtických nebo měšťanských a zjednávali si tak možnost zahraničního studia. Ale i mladí páni studovali na bohosloveckých fakultách a byli zaujati pro soudobé otázky bohoslovecké stejně jako pro aktuální otázky politické, konfesijním hlediskem tehdy tak výrazně určené nebo s nimi aspoň spojované. Nestačilo jim již Německo a odedávna lákající Itálie. Zajížděli vedle Švýcarska i do Francie, Nizozemí a Anglie. Tak rozšiřovali svůj rozhled i Bratři a obraceli se vždy více ke střediskům bohosloveckého a církevního života západní reformace. V Basileji šel po r. 1553 vedl církev a universitu Simeon Sulzer směrem luterským, reformovanému směru ji však vrátil jeho žák *Johann Jakob Grynaeus* [1540—1617], jenž působil řadu let také v Heidelbergu. Vedle něho utvrdil Basilej v příklonu ke kalvinismu klasik reformované dogmatiky *Amandus Polanus z Polansdorfu* [1561 až 1610], rodem luterský Opavan. V mladších letech byl jako vychovatel ve službách rodiny žerotínské a zůstal v živém styku s Jednotou na Moravě i v Čechách. Naproti tomu Štrasburk, v němž se r. 1540 B. Červenka po prvé setkal s Bucerem a s Calvinem, byl tou dobou již cele luterský. Ženeva byla však i po smrti Calvinově [† 1564] osobou jeho nástupce *Theodora Bezy* [1519—1605], stratega reformace, předním místem, odkud se šířil vliv kalvínské reformace a dávaly směrnice pro její postup v celé řadě evropských zemí — v obranném boji s římským katolicismem i v soutěži s církvemi luterskými. Ženevská akademie, Bezou k proslulosti přivedená, poutala i bratrské studenty k hojně návštěvě. Beza pak stejně jako Polanus a Grynaeus pěstovali osobní styk s nimi a s jejich vychovateli a pokračovali v něm čilou korespondencí, která k nim jejich bývalé žáky poutala často po celý život.

Sympatie Bratří ke kalvinismu měly hluboce vnitřní důvody. I Calvinovi, jako někdy husitům, táborům a po nich Bratrům, bylo východiskem reformace úsilí, aby v církvi vládlo evangelium jako slovo svaté, milostivé vůle Boží, která zve zároveň k spasení